

Nr 18.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 februari 1913 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa till förra militiebostället Ettack nr 1 och 2 med underlydande i Skaraborgs län hörande områden.

(1:a Avd.)

I en till Riksdagen den 13 december 1912 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande granskning hänvisad proposition, nr 26, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att den del av det under förra militiebostället 2 mantal Ettack nr 1 och 2 i Välinga socken av Skaraborgs län lydande hemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Tibro eller Skräddarkvarn nr 1 i Vättacks socken, som å en av förste lantmätaren G. A. Borgstedt år 1888 upprättad, i statsrådsprotokollet omförmäld karta betecknats med litt. A, må, sedan den övriga delen av hemmanet blivit därifrån avskild, genom domänstyrelsens försorg försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande under de i kungl. brevet den 29 maj 1874 omförmälda villkor med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1914,

att det till bostället jämväl underlydande hemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Ågården nr 1 i Vättacks socken hörande torpet Kungsängen, å Borgstedts karta betecknat med litt. B, må i vederbörlig ordning avskiljas från stamhemmanet samt upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahems-lägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 10 saml. 7 häft. (Nr 18—19.) 1

av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser, dock med förbehåll därom att andra å torpet befintliga byggnader än kronans hus ej ingå i försäljningen, samt

att den del av hemmanet Ågården i övrigt, som å Borgstedts karta betecknats med litt. C, må, sedan såväl torpet Kungsängen som den återstående delen av hemmanet blivit därifrån avskild, försäljas i enahanda ordning, som här ovan i fråga om hemmanet Tibro eller Skräddarkvarn föreslagits, med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1914 och med förbehåll om rätt för köpare av torpet Kungsängen till utfartsväg över hemmansdelens ägor.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll i detta ärende anfört följande:

»Vid en den 7 oktober 1908 hållen uppskattningsförrättning för förnyad utarrendering från den 14 mars 1911 av förra militiebostället 2 mantal Ettack nr 1 och 2 med underlydande $\frac{1}{4}$ mantal Billareslätten nr 8 och $\frac{1}{4}$ mantal Åbbarpstorp nr 9 i Vålinga socken samt $\frac{1}{4}$ mantal Tibro eller Skräddarkvarn nr 1 och $\frac{1}{4}$ mantal Ågården nr 1 i Vättacks socken av Skaraborgs län, vilken egendom lämnar mer än 600 kronor i årligt arrende, har förslag väckts om försäljning av vissa delar av egendomen.

Med underdånig skrivelse den 4 februari 1910 har domänstyrelsen underställt detta ärende Kungl. Maj:ts nådiga prövning och för sådant ändamål överlämnat instrumentet över berörda uppskattningsförrättning samt övriga till ärendet hörande handlingar, däribland två kartor, den ena upprättad år 1805 av J. A. Rådberg genom Carl Jacobson över egendomen i dess helhet och den andra upprättad år 1888 av förste lantmätaren G. A. Borgstedt över egendomens inägor, med kartorna tillhörande beskrivningar.

Av handlingarna inhämtas, bland annat, följande.

Egendomen, som är belägen 2.5 mil från Falköping, 1.1 mil från Tidaholm och 0.4 mil från Suntuacks järnvägsstation, innehåller enligt ägobeskrivningen till först omförmälda karta 1,579 tunnland 24.5 kappland, vartill kommer genom skifte av Vålinga sockens andel i Hökensås häradsallmänning 50 tunnland, eller tillhopa 1,629 tunnland 24.5 kappland, motsvarande omkring 804 hektar.

Av förenämnda, bostället till lydande hemman utgöres hemmanet Tibro eller Skräddarkvarn å förstomförmälda karta av ägofiguren nr 43 och innehåller en areal enligt ägobeskrivningen till samma karta av 69 tunnland 29 $\frac{3}{4}$ kappland eller 34 hektar 51.89 ar samt hemmanet Ågården av ägofigurerna nr 41 och 42 med en areal enligt samma ägo-

beskrivning av 129 tunnland 22 kappland eller 64 hektar 1.94 ar. Till sistnämnda hemman hör ett torp, benämnt Kungsängen, omfattande ägofiguren nr 54 om 19 tunnland 13 $\frac{3}{4}$ kappland. Härjämte hava hemmanen Tibro eller Skräddarkvarn och Ågården andel i Hökensås häradsallmänning.

Sistnämnda två hemman äro bebyggda med för behovet tillräckliga hus och torpet Kungsängen är försett med kronan tillhöriga manhus, ladugård och svinhus, av vilka det förstnämnda är gammalt och förfallet. Dessutom finnas å torpet källare och hemlighus tillhöriga arrendatorn.

Med avseende å egendomens lämplighet för styckning hava uppskattningsmännen föreslagit, att hemmanet Tibro eller Skräddarkvarn samt hemmanet Ågården med underlydande torpet Kungsängen måtte — med undantag av till hemmanen hörande skog, som borde jämte egendomen Ettack i övrigt tillhörig skog vid den förnyade utarrenderingen därav undantagas från arrendet och ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning — med å Borgstedts ovanåberopade karta angivna gränser försäljas och att därvid torpet Kungsängen måtte utbudas särskilt för sig.

Enligt nämnda förslag utgöra de till försäljning ifrågasatta delarna: av hemmanet Tibro eller Skräddarkvarn det å sistnämnda karta med litt. A betecknade och med röda gränslinjer utmärkta område med en areal av 24 hektar 3.7 ar, därav 8 hektar 17.4 ar åker, 9 hektar 23 ar äng och odlingsmark, 2 hektar 25.3 ar gärdesbackar och 4 hektar 38 ar skogs- och betesmark,

och av hemmanet Ågården dels torpet Kungsängen, å sistnämnda karta betecknat med litt. B och begränsat av röda linjer, med en areal av 9 hektar 7.1 ar, därav 3 hektar 5.2 ar åker, 1 hektar 48.6 ar äng och odlingsmark samt 4 hektar 53.3 ar gärdesbackar, dels ock den del av hemmanet, som, å samma karta betecknat med litt. C och begränsat av röda linjer, innehåller en areal av 54 hektar 87.8 ar, därav 18 hektar 84.5 ar åker, 14 hektar 85.3 ar äng och odlingsmark samt 21 hektar 18 ar skogs- och betesmark. Enligt uppskattningsmännens förslag bör vid försäljningen av sistnämnda ägolott utfartsväg däröver förbehållas för torpet Kungsängen.

Försäljningslotterna hava åsatts följande saluvärden, nämligen litt. A Tibro eller Skräddarkvarn 8,750 kronor, därav 250 kronor för växande skog och 100 kronor för hemmanets andel i Hökensås allmänning, litt. B eller torpet Kungsängen 2,505 kronor, därav 5 kronor för växande skog, samt litt. C eller Ågårdens huvudgård 12,460 kronor,

därav 860 kronor för växande skog och 100 kronor för hemmanets andel i nämnda allmänning. Samma ägolotter hava arrendevärderats litt. A till 340 kronor samt litt. B och C tillsammans till 580 kronor, därvid i avgäld från torpet beräknats 104 kronor.

I yttrande över det upprättade förslaget har överjägmästaren i västra distriktet anfört bland annat, att, med hänsyn till de betydande byggnadsarbeten, som enligt uppskattningsinstrumentet föreslagits under nästkommande arrendeperiod och som oberäknat den stora byggnadskostnaden komme att kräva stora mängder byggnadsvirke, det syntes överjägmästaren, som om det för kronan vore fördelaktigare, om några flera gårdar än de båda föreslagna bleve från arrendet undantagna och sålda.

Häröver hava uppskattningsmännen lämnats tillfälle att yttra sig, varvid de meddelat, att vad överjägmästaren ifrågasatt varit vid uppskattningsförrättningen föremål för grundlig prövning, men att de funnit gränserna ej lämpa sig för ytterligare fränsäljning, varjämte för sådan otvivelaktigt bleve nödvändigt att låta egendomen i sin helhet undergå laga skifte, som komme att kräva högst betydliga kostnader, samt att det varit denna omständighet, som i huvudsak dikterat beslutet att inskränka fränsäljningarna till de hemmansdelar, som vore belägna i annan socken och annat skifteslag än huvudgården.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har instämt i uppskattningsmännens förslag.

Jämväl domänstyrelsen har biträtt detta förslag och tillika meddelat, att, enligt under hand infordrad upplysning från domänintendenten, nuvarande torparen å Kungsängen Johan Stark tillträtt torpet den 14 mars 1906 och att denne, vilken ej kunde läggas till last boningshusets av ålder härrörande dåliga beskaffenhet, väl skött torpet, varför, i händelse av torpets försäljning, detsamma syntes böra hembjudas Stark.

Uti ett den 24 augusti 1911 avgivet underdånigt utlåtande har lantmäteristyrelsen efter verkställd arkivundersökning lämnat åtskilliga upplysningar om skiftesförhållanden m. m. rörande ifrågavarande kronoegendom, varav inhämtas bland annat, att enligt lantmäteristyrelsens åsikt fog funnes för den meningen, att de till egendomen hörande hemmanen Billareslätten nr 8, Åbbarpstorp nr 9, Tibro eller Skräddarkvarn nr 1 och Ågården nr 1 böra i skiftesavseende anses såsom så kallade enstaka hemman, i vilket fall hinder för deras ägostyckning icke förefunnes.

För egen del finner jag mig böra förorda domänstyrelsens förslag och får jag tillika meddela, att egendomen för närvarande är utarrenderad för tiden till den 14 mars 1914.»

Utskottet, som icke haft anledning till erinran mot ifrågavarande framställning, får alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 18 februari 1913.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: herrar Persson, Tamm, Odelberg, frih. De Geer, Paulson, Fahlén, Lindblad, Pers, Ericsson, Lundell, Nilsson i Kabbarp, greve Hamilton, Kronlund, Andersson, Linders och Hellström.
